

ТРАНСФЕР ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ФОРМА ПРОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙ В УКРАЇНІ

У статті розглянуті теоретичні основи поняття “трансфер технологій”. Значна увага приділена визначенню форм трансферу технологій, основним положенням Закону України “Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій”.

Ключові слова: інноваційний процес, трансфер технологій, дифузія інновацій.

Глобалізація світової економіки відкриває створює нове зовнішнє середовище діяльності підприємств більш універсальне і незалежне від кордонів. Швидке поширення новітніх технологій значно скорочує життєвий цикл товарів, технологій, послуг, що, відповідно, вимагає від підприємств швидкої адаптації до нових умов, пошуку нових форм і шляхів збереження конкурентних переваг. Саме на цьому етапі і виникає питання, де знайти інформацію про технології, які допоможуть підвищити конкурентоспроможність підприємства. А наукові організації, підприємства тощо, які розробляють нові технології, мають проблеми із пошуком покупців для своїх розробок або партнерів для їх впровадження. У цьому контексті однією із перспективних форм науково-технічного співробітництва є трансфер технологій, що дозволяє вирішити цілий комплекс нагальних економічних проблем, сприяє ефективній інтеграції національної економіки в світову.

Аналіз фахових видань вказує на те, що поняття “трансфер технологій” достатньо нове і не повністю розкрито в літературі.

Мета статті — систематизувати знання, пов’язані з поняттям “трансфер технологій”, висвітлити питання правового регулювання діяльності підприємств у цій сфері.

Інноваційний процес пов’язаний зі створенням, освоєнням та розповсюдженням інновацій. Інноваційний процес перетворюється в товарний за дві фази: 1) створення і поширення; 2) дифузія інновації. Перша фаза включає послідовні етапи наукових досліджень, експериментальних робіт тощо. Дифузія інновації — це процес, за допомогою якого інновація передається за комунікаційними каналами з урахуванням часу між членами соціальної системи, або, іншими словами, — розповсюдження вже освоєної і використаної інновації в нових умовах або сферах застосування [2].

Поняття “трансфер технологій” входить до першої фази перетворення інноваційного процесу в товарний. Воно з’явилося не так давно і замінило термін “впровадження”. Трансфер (від лат. “transferre” — переносити, переміщувати) технологій (technology transfer) перекладається з англійської мови буквально, як передача технологій. Серед фахівців існують різні точки зору щодо визначення поняття “трансфер технологій”:

передача технології, що оформляється шляхом укладення двостороннього або багатостороннього договору між фізичними та/або юридичними особами, яким установлюються, змінюються або припиняються майнові права і обов’язки щодо технології та/або її складових [4];

процес, за допомогою якого знання, механізми та обладнання, отримані в результаті проведення дос-

In the articles considered theoretical bases of concept “transfer of technologies”. Considerable attention is spared determination of forms of transfer of technologies, substantive provisions of Law of Ukraine “About government control of activity in the field of transfer of technologie”.

Key words: innovative process, transfer of technologies, diffusion of innovation.

лідницьких робіт, які фінансуються федеральним бюджетом, використовуються для забезпечення приватних та суспільних потреб (USA Federal Laboratory Consortium — Консорціум американських федеральних лабораторій);

передача науково-технічних знань та досвіду для надання науково-технічних послуг, застосування технологічних процесів, випуску продукції [3].

На наш погляд, трансфер технологій — освоєння, розповсюдження або передача науково-технічних знань прикладного характеру, технологій та досвіду відносно методів виробництва, інноваційних товарів, як всередині галузі або країни, так і за їхніми межами.

У теорії інновацій можна прослідкувати три базових підходи до поняття “технологія”: “прикладне знання”, “виробничі процеси реалізації технічних можливостей”, що еквівалентно терміну “технологічний процес” і “система технологічних засобів” [5]. У контексті економічної літератури використовується прямий переклад цього поняття (від грець. techne — мистецтво, ремесло та logos — поняття, вчення) — сукупність знань і інформації, які можна використовувати для виробництва товарів та послуг.

Із представленої на рис. 1 схеми (складена автором на основі [1, 6, 7]) видно, що за економічним змістом трансфер технологій поділяється на дві форми: комерційний (комерціалізація технологій) та некомерційний. Комерційний трансфер — це процес переходу інформації, технологій, результатів науково-технічних досліджень від власника (який може бути розробником, а може ним і не бути) до споживача (покупця), в результаті чого передбачається отримання комерційної користі в тій чи іншій формі і розмірах, згідно умов угоди. Некомерційний трансфер, частіше за все, використовується в площині фундаментальних, базових наукових досліджень, наукових відкриттів, технологічних винаходів або у тих випадках, коли власник науково-технічного знання не усвідомлює, не має можливості або не зацікавлений в комерціалізації. Іноді він супроводжується невеликими витратами і може підтримуватися, як державою, так і приватними особами.

Об’єкти трансферу технологій представлені на рис. 1. Об’єктами дифузії інновацій є новий або вдосконалений технологічний процес або товар. Деякі фахівці поняття “трансфер технологій” включають в поняття “дифузія інновацій”, але оскільки вони мають різні об’єкти, то ми вважаємо, що ці поняття потрібно розділяти.

При розгляді трансферу технологій перш за все слід об’єктивно оцінити потенціал технології — провести технологічний аудит. Основними параметрами, за

якими проводиться оцінка потенціалу для комерційного трансферу можуть бути: собівартість розробки, можливість отримання не одного, а ряду продуктів або застосувань, наявність ринку, конкурентні переваги тощо; для некомерційного — достатня готовність технології для передачі, наявність групи, яка може допомогти при розробці або передачі технології, корисність технології з ринкової точки зору, наявність фактичних або потенціальних покупців технології, ліцензії [7].

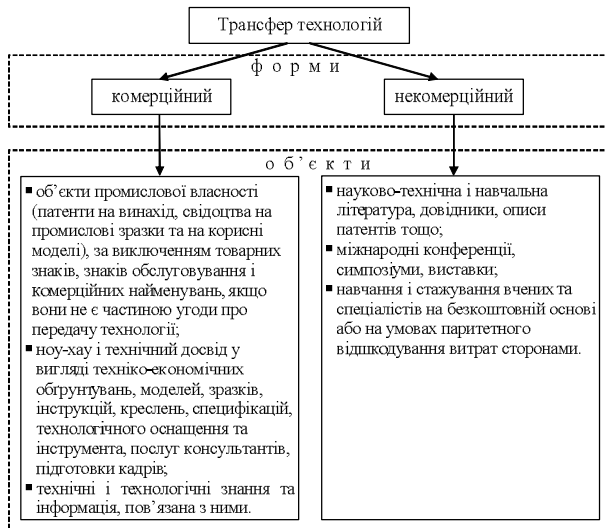

Рис. 1. Форми трансферу технологій за економічним змістом

Якщо проведено технологічний аудит і почався процес трансферу технології, постає питання критерію успішності цього процесу. Основними критеріями успішності є технічний звіт, журнальні і газетні статті, відеоматеріали, економічний ефект.

Україна стала першою серед країн СНГ, де був прийнятий Закон України “Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій” [4]. Цим законом передбачено створення органу державної виконавчої влади, основним завданням якого є забезпечення реалізації державної політики у сфері трансферу технологій. Також він має виконувати функції контролю та координації дій, пов'язаних з отриманням та передаванням прав на технології або їх об'єкти, йому надаються повноваження по забезпеченню стимулювання розробки і використання високих технологій, по створенню міжгалузевого переліку вітчизняних та іноземних технологій, організації розповсюдження інформації про технології, які можуть бути використані для технологічного оновлення вітчизняних підприємств. Створений орган державної виконавчої влади повинен узгоджувати з реальними потребами виробників продукції програми наукових досліджень, проектних та конструкторських робіт, пов'язаних із створенням складових технологій, враховуючи суспільні та державні потреби в такій продукції; формувати державний реєстр технологій; проводити державну експертизу та державну реєстрацію договорів з трансферу технологій, вести державний реєстр відповідних договорів тощо; розробляти та реалізовувати в системі вищої освіти програму підготовки, координувати галузеву підготовку та перепідготовку фахівців з питань інтелектуальної власності, трансферу технологій та управління інноваційною діяльністю.

Згідно Закону, головною метою державного регулювання діяльності у сфері трансферу технологій є

забезпечення розвитку національного промислового і науково-технічного потенціалу, його ефективне використання для вирішення завдань соціально-економічного розвитку держави та забезпечення технологічності виробництва вітчизняної продукції з урахуванням світового досвіду, можливих соціально-економічних, технологічних і екологічних наслідків від застосування технологій та їх складових, сприяння розвитку виробництва, в якому використовуються новітні вітчизняні технології.

Висновки. У наш час досягти успіху в глобальному масштабі можна тільки завдяки стратегії технологічного випередження конкурентів. На жаль, Україна технологічно відстає від розвинених країн Європи та Азії. Але наша країна має великий інтелектуальний потенціал, тому потрібно зосередитися на трансфері технологій, причому на сьогодні в Україні в цьому питанні сформована і законодавча, і нормативно-правова база.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Гареев Т. Ф.* Трансфер технологий и диффузия инноваций как элементы инновационного процесса // Вестник Академии управления “ТИСБИ”, выпуск №4, 2005 г.
2. *Инновационный менеджмент. Учебник* / Под ред. С. Д. Ильенковой, — М.: Юнити, 1997 г.
3. *Инновационный менеджмент: Основы теории и практики: Учеб. пособие* / Под ред. П. Н. Завлина, А. К. Казанцева, Л. Э. Миндели. — М.: Экономика, 2000 г.
4. *Закон України “Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій”* від 14.09.2006 р. № 143-V.
5. *Ковалев Г. Д.* Инновационные коммуникации: Учебное пособие. — М.: Юнити-дата, 2000 г.
6. *Коммерциализация технологий: российский и мировой опыт.* / Под ред. А. А. Петрункова, Н. М. Фонштейн. — М.: АНХ при ПРФ, 1997 г.
7. *Титов В. В.* Трансфер технологий. Учеб. пособие для заочного курса “Технологический менеджмент”, М.: ВНИИПИ — 2000 г.

Надійшла до редколегії 02.02.09 р.